

Adelphoe

Publius Terentius Afer

C. SVLPICI APOLLINARIS PERIOCHA

Duos cum haberet Demea adolescentulos,
dat Micioni fratri adoptandum Aeschinum,
sed Ctesiphonem retinet. hunc citharistriae
lepore captum sub duro ac tristi patre
frater celabat Aeschinus; famam rei,
amorem in sese transferebat; denique
fidicinam lenoni eripit. uitiauerat
idem Aeschinus ciuem Atticam pauperulam
fidemque dederat hanc sibi uxorem fore.
Demea iurgare, grauiter ferre; mox tamen,
ut ueritas patefacta est, ducit Aeschinus
uitiatam, potitur Ctesipho citharistriam.

PERSONAE

MICIO SENEX

DEMEA SENEX

SANNIO LENO

AESCHINVS ADVLESCENS

BACCHIS MERETRIX

PARMENO SERVOS

SYRVS SERVOS

CTESIPHO ADVLESCENS

SOSTRATA MATRONA

CANTHARA ANVS

GETA SERVOS

HEGIO SENEX

PAMPHILA VIRGO

DROMO PVER.

PROLOGVS

Postquam poeta sensit scripturam suam
ab iniquis obseruari et aduersarios
rapere in peiorem partem quam acturi sumus,
* * * * *

indicio de se ipse erit, uos eritis iudices,
laudin an uitio duci id factum oporteat.
Synapothnescontes Diphili comoedias:
eam Commorientes Plautus fecit fabulam.
in Graeca adolescens est, qui lenoni ieripit
meretricem in prima tabula: eum Plautus locum
reliquit integrum. eum nunc hic sumpsit sibi

in Adelpbos, uerbum de uerbo expressum extulit.
eam nos acturi sumus nouam: pernoscite
furtumne factum existumetis an locum
reprehensum, qui praeteritus neclegentiast.
nam quod isti dicunt maliuoli, homines nobilis
hunc adiutare adsidueque una scribere:
quod illi maledictum uehemens esse existumant,
eam laudem hic ducit maxumam, quom illis placet,
qui uobis uniuorsis et populo placent,
quorum opera in bello, in otio, in negotio
suo quisque tempore usust sine superbia.
dehinc ne exspectetis argumentum fabulae:
senes qui primi uenient, ei partem aperient,
in agendo partem ostendent. facite aequanimitas
* * * * *
poetae ad scribendum augeat industriam.

MICIO
SENEX

Storax! non rediit hac nocte a cena Aeschinus
neque seruolorum quisquam, qui aduersum ierant.
profecto hoc uere dicunt: si absis uspiam
atque ibi si cesses, euenire ea satius est,
quae in te uxor dicit et quae in animo cogitat
irata, quam illa quae parentes propitii.
uor, si cesses, aut te amare cogitat
aut helluari aut potare atque animo obsequi
et tibi bene esse, soli sibi quom sit male.
ego quia non rediit filius quae cogito!
quibus nunc sollicitor rebus! ne aut ille alserit
aut uspiam ceciderit ac praefregerit
aliquid. uah, quemquamne hominem in animum stituere
parare quod sit carius quam ipse est sibi!
atque ex me hic natus non est, sed fratre ex meo.
dissimili is studiost iam inde ab adulescentia.
ego hanc clementem uitam urbanam atque otium
secutus sum et, quod fortunatum isti putant,
uxorem numquam habui. ille contra haec omnia:
ruri agere uitam, semper parce ac duriter
se habere, uxorem duxit, nati filii
duo: inde ego hunc maiorem adoptaui mihi:
eduxi a paruolo, habui, amaui pro meo;
in eo me oblecto: solum id est carum mihi.

ille lit item contra me habeat facio sedulo:

do, praetermitto, non necesse habeo omnia
pro meo iure agere: postremo, alii clanculum
patres quae faciunt, quae fert adulescentia,
ea ne me celet consuefecerunt filium.
nam qui mentiri aut fallere insuerit patrem
hanc dubie tanto magis audebit ceteros.
pudore et liberalitate liberos
retinere satius esse credo quam metu.
haec fratri mecum non conueniunt neque placent
uenit ad me saepe clamans quid agis, Micio?
quor perdis adulescentem nobis? quor amat?
quor potat? quor tu his rebus sumptum suggeris
uestitu nimio indulges? nimium ineptus es.
nimium ipsest durus praeter aequomque et bonum,
o et errat longe mea quidem sententia,
qui imperium credat grauius esse aut stabilius
ui quod fit, quam illud quod amicitia adiungitur.
mea sic est ratio et sic animum induco meum
malo coactus qui suum officium facit,
dum id rescitum iri credit, tantisper cauet:
si sperat fore clam, rursus ad ingenium redit.
ille quem beneficio adiungas ex animo facit,
studet par referre, praesens absensque idem erit.
hoc patriumst, potius consuefacere filium
sua sponte recte facere quam alieno metu:
hoc pater ac dominus interest. hoc qui nequit,
fateatur nescire imperare liberis.
sed estne hic ipse, de quo agebam? et certe is
nescio quid tristem uideo: credo iam, ut solet
iurgabit. saluom te aduenire, Demea,
gaudemus.

DEMEA MICIO
SENES DUO

DE. Ehem opportune: te ipsum quaerito.
MI. Quid tristis es? DE. Rogas me, ubi nobis Aeschinus
sic est, quid tristis ego sim? MI. Dixi hoc fore?
quid is fecit? DE. Quid ille fecerit? quem neque pudet
quicquam nec metuit quemquam neque legem putat
tenere se ullam. nam illa quae antehac facta sunt
omitto: modo quid designauit! MI. Quidnam id est?
DE. Fores ecfregit atque in aedis inruit
alienas: ipsum dominum atque omnem familiam
mulcauit usque ad mortem: eripuit mulierem
quam amabat. clamant omnes indignissime
factum esse. hoc aduenienti quot mihi, Micio,

dixere! in orest omni populo. denique,
si conferendum exemplumst, non fratrem re;
uidet operam dare, ruri esse parcum ac sobrium?
nullum huius simile factum. haec quom illi, Micio,
dico, tibi dico: tu illum corrumpi sinis.

MI. Homine inperito numquam quicquam iniustiust,
qui nisi quod ipse fecit nil rectum putat.

DE. Quorsum istuc? MI. Quia tu, Demea, haec male iudicas.
non est flagitium, mihi crede, adolescentulum
scortari, neque potare: non est: neque fores
ecfringere. haec si ne,que ego neque tu fecimus,
non siit egestas facere nos: tu nunc tibi
id laudi ducis, quod tunc fecisti inopia.
iniuriumst: nam si esset unde id fieret,
faceremus. et tu illum tuom, si esses homo
sineres nunc facere, dum per aetatem licet,

potius quam, ubi te exspectatum eiecisset foras,
alieniore aetate post faceret tamen.

DE. Pro Iuppiter! tu, homo, adigis me ad insaniam.
non est flagitium facere haec adolescentulum? MI. Ah,
ausculta, ne me optundas de hac re saepius.

tuom filium dedisti adoptandum mihi:
is meus est factus: siquid peccat, Demea,
mihi peccat: ego illi maxumam partem fero.
scortatur, potat, olet unguenta? de meo;
fores ecfregit? restituentur; discidit
uestem? resarcietur. est dis gratia,
et est unde haec fiant, et adhuc non molesta sunt.

postremo aut desine aut cedo quemuis arbitrum:
te plura. in hac re peccare ostendam. DE. Ei mihi!
pater esse disce ab illis qui uere sciunt.

MI. Natura tu illi pater es, consiliis ego.

DE. Tun consiliis? quicquam.. MI. Ah, si pergis, abiero.

DE. Sicine agis? MI. An ego totiens de eadem re audiam?

DE. Curaest mihi. MI. Et mihi curaest. uerum, Demea,
so curemus aequam uterque partem: tu alterum,
ego item alterum. nam curare ambos propemodum
repscere illum est quem dedisti. DE. Ah, Micio!

MI. Mihi sic uidetur. DE. Quid istic? tibi si istuc placet,
profundat perdat pereat! nihil ad me attinet.

iam si uerbum unum posthac . . MI. Rursum, Demea,

irascere? DE. An non credis? repeton quem dedi?

aegrest; alienus non sum; si obsto .. em desino.

unum uis curem? curo. et est dis gratia,

quom ita lit uolo esse est; tuos iste ipse sentiet

posterius . . nolo in illum grauius dicere. ---
MI. Nec nil neque omnia haec sunt quae dicit; tamen
non nil molesta haec sunt mihi; sed ostendere
me aegre pati illi nolui. nam itast homo:
quom placo, aduorsor sedulo et deterreo,
tamen uix humane patitur; uerum si augeam
aut etiam adiutor sim eius iracundiae,
insaniam profecto cum illo. etsi Aeschinus
non nullam in hac re nobis facit iniuriam.
quam hic non amaui meretricem? aut quoi non dedit
aliquid? postremo nuper (credo iam omnium
taedebat) dixit uelle uxorem ducere.
sperabam iam deferuisse adulescentiam:
gaudebam. ecce autem de integro! nisi quidquid est
uolo scire atque hominem conuenire, si apud forumst.

SANNIO BACCHIS AESCERNVS
LENO MERETRIX ADVLESCENS

PARMENO
SERVOS

SA. Obsecro, populares, ferte misero atque innocenti auxilium:
subuenite inopi. AE. Otiose nunciam ilico hic consiste.
quid respectas? nil periclist: numquam, dum ego adero, hic te tanget.
SA. Ego istam inuitis omnibus. AE. Quamquamst scelestus, non committet hodie umquam iterum
ut uapulet.
SA. Aesehine, audi, ne te ignarum fuisse dicas meorum morum,
leno ego sum. AE. Scio. SA. At ita, ut usquam fuit fide quisquam optuma.
tu quod te posterius purges, hanc iniuriam mihi nolle

factam esse, huius non faciam. crede hoc, ego meum ius persequar:
neque tu uerbis solues umquam, quod mihi re male feceris.
noui ego uostra haec nollem factum: ius iurandum iniuria hae
te esse indignum dabitur, quom ego indignis sim acceptus modis.
AE. Abi prae strenue ac fores aperi. SA. Ceterum hoc nihili facis?
AE. f intro nunciam tu. SA. Enim non sinam. AE. Accede illuc, Parmeno:
nimium istoc abisti: hic propter hunc adsiste: em sic uolo.
caue nunciam oculos a meis quoquam oculis demoueas tuos,
ne mora sit, si innuerim, quin pugnus continuo in mala haereat.
SA. Istuc uolo ego me ipsum experiri. AE. Em serua: omitte mulierem!
SA. O indignum facinus! AE Nisi caues, geminabit. SA. Ei misero mihi!
AE. Non innueram; uerum in istam partem potius peccato tamen.
i nunciam---SA. Quid hoc rei est? regnumne, Aesehine, hic tu possides?
AE. Si possiderem, ornatus esses ex tuis uirtutibus.

SA. Quid tibi rei mecumst? AE. Nil SA. Quid? nostin qui sim? AE. Non desidero.
SA. Tetigin tui quicquam? AE. Si attigisses, ferres infortunium.
SA. Qui tibi meam magis licet habere, pro qua ego argentum dedi?
responde. AE. Ante aedes non fecisse erit melius hic conuitium:
nam si molestus pergis esse, iam intro abripiere atque ibi
usque ad necem operiere loris. SA. Loris liber? AE. Sic erit.
SA. O hominem inpurum! hicin libertatem aiunt esse aequam omnibus?
AE. Si satis iam debacchatus es, leno, audi si uis nunciam.
SA. Egon autem debacchatus sum an tu? AE. Mitte ista atque ad rem redi.
SA. Quam rem? quo redeam? AE. Iamne me uis dicere id quod ad te attinet?
SA. Cupio, aequi modo aliquid. AE. Vah, leno iniqua me non uolt loqui!
SA. Leno sum, pernicies communis, fateor, adulescentium,
perius, pestis: tamen tibi a me nulla ortast iniuria.
AE. Nam hercle etiam hoc restat. SA. Illuc quaeso redi, quo coepisti, Aeschine.
AE. Minis uiginti tu illam emisti (quae res tibi uortat male):
argenti tantum dabitur. SA. Quid? si ego tibi illam nolo uendere,
coges me? AE. Minime. SA. Namque id metui. AE. Neque uendundam censeo,
quae liberast: nam ego liberali illam adsero causa manu.
nunc uide, utrum uis? argentum accipere an causam meditari tuam?
delibera hoc, dum ego redeo, leno.---SA. Pro supreme Iuppiter,
minime miror qui insanire occipiunt ex iniuria.
domi me arripuit, uerberauit: me inuito abduxit meam.

ob malefacta haec tantidem emptam postulat sibi tradier.
uerum enim quando bene promeruit, fiat: suom ius postulat.
age iam cupio, si modo argentum reddat. sed ego hoc hariolor:
ubi me dixero dare tanti, testis faciet ilico,
so uendidisse me, de argento somnium: mox: cras redi.
id quoque, si modo reddat, possum ferre, quamquam iniuriumst.
uerum cogito id quod res est: quando eum quaestum occeperis,
accipiunda et mussitanda iniuria adulescentiumst.
sed nemo dabit: frustra ego mecum hanc rationem deputo.

SYRVS SANNIO
SERVOS LENO

SY. Tace, egomet conueniam ipsum: cupide accipiat iam faxo ac bene
dicat secum etiam esse actum. quid istuc, Sannio, est quod te audio
nescio quid concertasse cum ero? SA. Numquam uidi iniquius
certationem comparatam, quam quae hodie inter nos fuit:
ego uapulando, ille uerberando, usque ambo defessusimus.
SY. Tua culpa. SA. Quid facerem? SY. Adulescenti morem gestum oportuit.
SA. Qui potui melius, qui hodie usque os praebui? SY. Age, scis quid loquar?
pecuniam in loco neclegere maxumum interdumst lucrum. SA. Hui!
SY: Metuisti, si nunc de tuo iure concessisses paululum,
o adulescenti esses morigeratus, hominum homo stultissime,

ne non tibi istuc faeneraret. SA. Ego spem pretio non emo.
SY. Numquam rem facies: abi, inescare nescis homines, Sannio.
SA. Credo istuc melius esse: uerum ego numquam adeo astutus fui,
quin quidquid possem mallet auferre potius in praesentia.
SY. Noui tuom animum: quasi tanti umquam tibi sint uiginti minae
dum huic obsequare. praeterea autem te a;unt proficisci Cyprum, SA. Hem!
SY. coemisse hinc quae illuc ueheres multa, nauem conductam: hoc scio,
animus tibi pendet. ubi illum ut spero redieris, tum tu hoc ages.
SA. Nusquam pedem. perii hercle: hac illi spe hoc incepterunt. SY. Timet:
inieci scrupulum homini. SA. O scelera: illud uide,
ut in ipso articulo oppressit. emptae mulieres
complures et item hinc alia quae porto Cyprum.
nisi eo ad mercatum uenio, damnum maximumst.
nunc si hoc omitto ac tum agam ubi illinc rediero,
nihil est; refrixerit res: nunc demum uenis?
quor passus? ubi eras? ut sit satius perdere
quam hic nunc manere tam diu aut tum persequi.
SY. Iamne enumerasti id quod ad te rediturum putes?

SA. Hocine illo dignumst? hocine incipere Aeschinum,
per oppressionem ut hanc mi eripere postulet!
SY. Labascit. unum hoc habeo: uide si satis placet:
potius quam uenias in periculum, Sannio,
seruesne an perdas totum, diuiduom face.
minas decem conradet alicunde. SA. Ei mihi,
etiam de sorte nunc uenio in dubium miser?
pudet nihil? omnis dentis labefecit mihi,
praeterea colaphis tuber est totum caput:
etiam insuper defrudet? nusquam abeo. SY. Vt lubet:
numquid uis quin abeam? SA. Immo hercle hoc quaeso, Syre
utut haec sunt facta, potius quam lites sequar
meum mihi reddatur, saltem quanti emptast. Syre,
scio te antehac non esse usum amicitia mea:
memorem me dices esse et gratum. SY. Sedulo
faciam. sed Ctesiphonem uideo: laetus est
de amica. SA. Quid quod te oro? SY. Paulisper mane.

CTESIPHO SANNIO SYRVS
ADVLESCENS LENO SERVOS

CT. Abs quiuis homine, quomst opus, beneficium accipere gaudeas:
uerum enim uero id demum iuuat, si quem aequomst facere is bene facit.
o frater frater, quid ego nunc te laudem? satis certo scio:
numquam ita magnifice quicquam dicam, id uirtus quin superet tua.
itaque unam hanc rem me habere praeter alios praecipuam arbitror
fratrem homini nemini esse primarum artium magis principem.

SY. O Ctesipho. CT. O Syre, Aeschinus ubist? SY. Ellum, te exspectat domi. CT. Hem.
SY. Quid est? CT. Quid sit? opera illius, Syre, nunc uiuo: festiuom caput,
qui quom omnis res sibi post putarit esse prae meo commodo,
maledicta, famam, meum laborem et peccatum in se transtulit;
nil pote supra. sed quid foris crepuit? SY. Mane mane ipse exit foras.

AESCHINVS CTESIPEO SYRVVS SANNIO
ADVLESCENTES DVO SERVOS LENO

AE. Vbi est ille sacrilegus? SA. Me quaerit. numquidnam ecfert? occidi:
nil uideo. AE. Ehem opportune: te ipsum quaero. quid fit, Ctesipho?
in tutost omnis res: omitte uero tristitiem tuam.
CT. Ego illam hercle facile omitto, quiquidem te habeam fratrem: o mi Aeschine,
o mi germane! ah uereor coram in os te laudare amplius,
ne id adsentandi magis quam quo habeam gratum facere existumes.
AE. Age inepte, quasi nunc non norimus nos inter nos, Ctesipho.
sed hoc mihi dolet, nos sero rescisse et rem paene in eum locum
redisse, ut si omnes cuperent tibi nil possent auxiliarier.
o CT. Pudebat. AE. Ah, stultitias istaec, non pudor: tam ob paruolam
rem paene e patria! turpe dictu. deos quaeso ut istaec prohibeant.
CT. Peccaui. AE. Quid ait t;andem nobis Sannio? SY. Iam mitis est.
AE. Ego ad forum ibo, ut hunc absoluam: tu i intro ad illam, Ctesipho.
SA. Syre, insta. SY. Eamus: namque hic properat in Cyprum. SA. Non tam quidem
quam uis: et iam maneo otiosus hic. SY. Reddetur: ne time.
SA. At ut omne reddat. SY. Omne reddet: tace modo ac sequere hac. SA. Sequor.---
CT. Heus heus, Syre. SY. Em, quid est? CT. Obsecro te hercle, hominem istum inpurissimum
quam primum absoluitote, ue, si magis irritatus siet,
aliqua hoc permanet ad patrem atque ego tum perpetuo perierim.
SY. Non fiet, bono animo es: tu cum illa te oblecta intus interim
et lectulos iube sterni nobis et parari cetera.
ego iam transacta re conuortam me domum cum opsonio.
CT. Ita, quaeso: quando hoc bene successit, hilare hunc sumamus diem.

SOSTRATA CANTHARA
MATRONA ANVS

SO. Obsecro, mea nutrix, quid nunc fiet? CA. Quid fiat rogas?
recte edepol, spero. SO. Modo dolores, mea tu, occipiunt primulum.
CA. Iam nunc times? quasi numquam adfueris, numquam tute pepereris!
SO. Heu me miseram! habeo neminem,
solae sumus: Geta autem hic non adest, qui arcessat Aeschinum.
CA. Pol is quidem iam hic aderit: nam numquam unum intermittit diem,
quin semper ueniat. SO. Solus mearum miseriarumst remedium.
CA. E re nata melius fieri hau potuit quam factumst, era,

quando uitium oblatumst, quod ad illum attinet potissimum,
talem, tali ingenio atque animo, natum ex tanta familia.
SO. Ita pol res est ut dicis: saluos nobis deos quaeso ut siet.

GETA SOSTRATA CANTHARA
SERVOS MATRONA ANVS

GE. Nunc illud est, quom, si omnia omnes sua consilia conferant
atque huic malo salutem quaerant, auxili nihil adferant,
quod mihi que eraeque filiaeque erulist. uae misero mihi!
tot res repente circumuallant se, unde emergi non potest:
uis egestas iniustitia solitudo infamia.
hocine saeculum! o scelera, o genera sacrilega, o hominem impium,
SO. Me miseram, quidnam est quod sic uideo timidum et properantem Getam?
GE. quem neque fides neque ius iurandum neque illum misericordia
repressit neque reflexit neque quod partus instabat prope,

o quoi miserae indigne per uim uitium optulerat. SO. Non intellego
satis quae loquitur. CA. Propius obsecro accedamus, Sostrata. GE. Ah
me miserum! uix compos sum animi, ita ardeo iracundia.
nihil est quod malim quam illam totam familiam dari mi obuiam,
ut ego hanc iram in eos euomam omnem, dum aegritudo haec est recens. satis mi id habeam
supplici.
seni animam primum exstinguerem ipsi, qui illud produxit scelus:
tum autem Syrum impulsorem, uah, quibus illum lacerarem modis!
sublimen medium arriperem et capite pronum in terra statuerem, ut cerebro dispergat uiam.
ao adulescenti ipsi eriperem oculos posthac praecipitem darem.
ceteros ruerem agerem raperem tunderem et prosternerem.
sed cesso eram hoc malo impertire prope? SO. Reuocemus. Geta! GE. Hem,
quisquis es, sine me. SO. Ego sum Sostrata. GE. Vbi east? te ipsam quaerito,
te ex:peto: oppido opportune te optulisti mi obuiam.
era . . SO. Quid est? quid trepidas? GE. Ei mihi. CA. Quid festinas, mi Geta?
animam recipe. GE. Prorsus SO. Quid istuc prorsus ergost? GE. periimus.
SO. Eloquere ergo, te obsecro, quid actumst? GE. Iam SO. Quid iam, Geta?
GE. Aeschinus SO. Quid is ergo? GE. alienus est ab nostra familia. SO. Hem,
perii. qua re? GE. Amare ocepit aliam. SO. Vae miserae mihi!
GE. Neque id occulte fert, a lenone ipsus eripuit palam.
SO. Satin hoc certumst? GE. Certum: hisce oculis egomet uidi, Sostrata. SO. Ah
me miseram! quid iam credas? aut quoi credas? nostrumne Aeschinum!
nostram omnium uitam, in quo nostrae spes opesque omnes sitae!
qui se sine hac iurabat unum numquam uicturum diem!
qui se in sui gremio positurum puerum dicebat patris!
ita obsecraturum, ut liceret hanc sibi uxorem ducere!
GE. Era, lacrimas mitte ac potius quod ad hanc rem opus est porro prospice:
patiamurne an narremus quoipiam? CA. Au au, mi homo, sanum es?

an hoc proferendum tibi uidetur usquam? GE. Miquidem non placet.
iam primum illum alieno animo a nobis esse res ipsa indicat.
nunc si hoc palam proferimus, ille infitias ibit, sat scio:
tua fama et gnatae uita in dubium ueniet. tum si maxume
fateatur, quom amet aliam, non est utile hanc illi dari.
quapropter quoquo pacto tacitost opus. SO. Ah minume gentium:
non faciam. GE. Quid ages? SO. Proferam. CA. Hem, mea Sostrata, uide quam rem agas.
SO. Peiore res loco non potis est esse quam in quo nunc sitast.
primum indotatast: tum praeterea, quae secunda ei dos erat,
periit: nuptum pro uirgine dari non potest. hoc relicuomst:
si infitias ibit, testis mecum est anulus quem amiserat.
postremo quando ego conscia mihi sum, a me culpam esse hanc procul,
neque pretium neque rem ullam intercessisse illa aut me indignam, Geta,
experiar. GE. Quid istic? cedo, ut melius dicis. SO. Tu quantum potis
abi atque Hegioni cognato huius rem enarrato omnem ordine:
nam is nostro Simulo fuit summus et nos coluit maxume.
GE. Nam hercle alius nemo respicit nos. SO. Propera tu, mea Canthara,
curre, obstetricem arcesse, ut quom opus sit ne in mora nobis siet.

DEMEA SYRVS
SENEX SERVOS

DE. Disperii: Ctesiphonem audiui filium
una adfuisse in raptione cum Aeschino.
id misero restat mihi mali, si illum potest,
qui aliquoi reist etiam, eum ad nequitiam adducere.
ubi ego illum quaeram? credo abductum in ganeum
aliquo: persuasit ille inpurus, sat scio.
sed eccum Syrum ire uideo: iam hinc scibo ubi siet.
atqui hercle hic de grege illost: si me senserit
eum quaeritare, numquam dicet carnufex.
o non ostendam id me uelle. SY. Omnem rem modo seni
quo pacto haberet ordine enarrauimus.
nil quicquam uidi laetius. DE. Pro Iuppiter,
hominis stultitiam! SY. Conlaudauit filium;
mihi, qui id dedissem consilium, egit gratias.
DE. Disrumpor. SY. Argentum adnumerauit ilico;
dedit praeterea in sumptum dimidium minae:
id distributum sanest ex sententia. DE. Em
huic mandes, siquid recte curatum uelis!
SY. Ehem Demea, haud aspex:eram te; quid agitur?
DE. Quid agatur? uostram nequeo mirari satis
rationem. SY. Est hercle inepta, ne dicam dolo,
absurda. piscis ceteros purga, Dromo;
gongrum istum maximum in aqua sinito ludere
tantisper; ubi ego rediero, exossabitur;
prius nolo. DE. Haecin flagitia! SY. Miquidem non placent,

et clamo saepe. salsamenta haec, Stephanio,
fac macerentur pulcre. DE. Di uostram fidem!
utrum studione id sibi habet an laudi putat
fore, si perdidit gnatum? uae misero mihi!
uidere uideor iam diem illum, quom hinc egens
profugiet aliquo militatum. SY. O Demea,
istuc est sapere, non quod ante pedes modost
uidere, sed etiam illa quae futura sunt
prospicere. DE. Quid? istaec iam penes uos psaltriat?
SY. Ellam intus. DE. Eho, an domist habiturus? SY. Credo, ut est
dementia. DE. Haecin fieri! SY. Inepta lenitas
patris et facilitas praua. DE. Fratris me quidem
pudet pigetque. SY. Nimum inter uos, Demea,
(non quia ades praesens dico hoc) pernimum interest.
tu quantusquantus mi nisi sapientia es,
ille somnium. sineres uero illum tu tuom
facere haec? DE. Sinerem illum? an non sex totis mensibus
prius olfecissem, quam ille quicquam coeperet?
SY. Vigilantiam tuam tu mihi narras? DE. Sic siet

modo ut nunc est, quaeso. SY. Vt suom quisque esse uolt, itast.
DE. Quid eum? uidistin hodie? SY. Tuomne filium?
abigam hunc rus. iam dudum aliquid ruri agere arbitror.
DE. Satin scis ibi esse? SY. Oh, quem egomet produxi. DE. Optumest:
metui ne haereret hic. SY. Atque iratum admodum.
DE. Quid autem? SY. Adortus iurgiost fratrem apud forum
de psaltria ista. DE. Ain uero? SY. Vah, nil reticuit.
nam ut numerabatur forte argentum, interuenit
homo de inprouiso: coepit clamare Aeschine,
haecin flagitia facere te! haec te admittere
indigna genere nostro! DE. Oh, lacrumo gaudio.
SY. Non tu hoc argentum perdis, sed uitam tuam.
DE. Saluos sit spero: est similis maiorum suom. SY. Hui!
DE. Syre, praeceptorum plenust istorum ille. SY. Phy!
domi habuit unde disceret. DE. Fit sedulo:
nil praetermitto: consuefacio: denique
inspicere tamquam in speculum in uitas omnium
iubeo atque ex aliis sumere exemplum sibi.
hoc facito. SY. Recte sane. DE. Hoc fugito. SY. Callide.
DE. Hoc laudist. SY. Istaec res est. DE. Hoc uitio datur.
SY. Probissume. DE. Porro autem .. SY. Non hercle otiumst
nunc mi auscultandi. piscis ex sententia
nactus sum: ei mihi ne corrumpantur cautiost:
nam id nobis tam flagitiumst quam illa, Demea,
non facere uobis, quae modo dixti: et quod queo
conseruis ad eundem istunc praecipio modum:
hoc salsumst, hoc adustumst, hoc lautumst parum:
illud recte: iterum sic memento. sedulo

moneo, quae possum pro mea sapientia:

postremo tamquam in speculum in patinas, Demea,
inspicere iubeo et moneo quid facto usus sit.
inepta haec esse, nos quae facimus, sentio;
uerum quid facias? ut homost. ita morem geras.
numquid uis? DE. Mentem uobis meliorem dari.
SY. Tu rus hinc ibis? DE. Recta. SY. Nam quid tu hic agas?
ubi siquid bene praecipias, nemo optemperet. ---
DE. Ego uero hinc abeo, quando is, quam ob rem huc ueneram,
rus abiit: illum curo unum, ille ad me attinet.
quando ita uolt frater, de istoc ipse uiderit.
sed quis illic est, quem uideo procul? estne Hegio
tribulis noster? si satis cerno, is est hercle: uah,
homo amicus nobis iam inde a puero (o di boni,
ne illius modi iam magna nobis ciuium
penuriast) homo antiqua uirtute ac fide.
haud cito mali quid ortum ex hoc sit publice.
quam gaudeo, ubi etiam huius generis reliquias
restare uideo! ah, uiuere etiam nunc lubet.
opperiar hominem hic, ut salutem et conloquar.

HEGIO DEMEA GETA PAMPHILIA
SENEA DVO SERVOS VIRGO

HE. Pro di immortales, facinus indignum, Geta,
quod narras t GE. Sic est factum. HE. EX illan familia
tam inliberale esse ortum facinus! o Aeschine,
pol haud paternum istuc dedisti. DE. Videlicet
de psaltria hae audiuit: id illi nunc dolet
alieno. at pater? is nihili pendit: ei mihi,
utinam hic prope adesset alicubi atque audiret haec!
HE. Nisi facient quae illos aequomst, haud sic auferent.

GE. In te spes omnis, Hegio, nobis sitast:
te solum habemus, tu es patronus, tu pater:
tibi moriens ille nos commendauit senex:
si deseris tu, periimus. HE. Caue dixeris:
neque faciam neque me satis pie posse arbitror.
DE. Adibo. saluere Hegionem plurimum
iubeo. HE. Oh, te quaerebam ipsum: salue, Demea.
DE. Quid autem? HE. Maior filius tuos Aeschinus,
quem adoptandum dedisti fratri, ueque boni
neque liberalis functus officiumst uiri.
DE. Quid istuc est? HE. Nostrum amicum uoras Simulum

aequalem? DE. Quid ni? HE. Filiam eius uirginem
uitiauit. DE. Hem! HE. Mane: nondum audisti, Demea,
quod est grauissimum. DE. An quicquam etiam est amplius?
HE. Vero amplius: nam hoc quidem ferendum aliquo modost:
amor persuasit, nox uinum adulescentia:
humanumst. ubi scit factum, ad matrem uirginis
uenit ipse ultro lacrumans orans obsecrans
fidem dans, iurans se illam ducturum domum.
ignotumst, tacitumst, creditumst. uirgo ex eo
compressu grauidast facta (hic mensis decumus est).
ille bonus uir nobis psaltriam, si dis placet,
parauit quicum uiuat, illam deserit.
DE. Pro certon tu istaec dicis? HE. Mater uirginis
in mediost, ipsa uirgo, res ipsa, hic Geta
praeterea, ut captust seruolorum, non malus
neque iners: alit illas, solus omnem familiam
sustentat: hunc abduce, uinci, quaere rem.
GE. Immo hercle extorque, nisi ita factumst, Demea;
postremo non negabit: coram ipsum cedo.
DE. Pudet: nec quid agam nec quid huic respondeam
scio. PA. (intus) Me miseram, differor doloribus.
Iuno Lucina, fer opem: serua me obsecro. HE. Hem,
numnam illa quaeso parturit? GE. Certe, Hegio.
HE. Em illaec fidem nunc uostram inplorat, Demea:
quod ilis uos cogit, id uoluntate inpetret.
haec primum ut fiant deos quaeso ut uobis decet.
sin aliter animus uoster est, ego, Demea,
summa ui defendam hanc atque illum mortuom.
cognatus mihi erat: una a pueris paruolis
sumus educti: una semper militiae et domi
fuimus: paupertatem una pertulimus grauem.
quapropter nitar faciam experiar, denique
animam relinquam potius quam illas deseram.
quid mihi respondes? DE. Fratrem conueniam, Hegio.
HE. Sed, Demea, hoc tu facito cum animo cogites:
quam uos facillume agitis, quam estis maxime
potentes dites fortunati nobiles,
tam maxime uos aequa aequo animo noscere
oportet, si uos uoltis perhiberi probos.
DE. Redito. fient quae fieri aequomst omnia.
HE. Decet te facere. Geta, duc me intro ad Sostratam.---
DE. Non me indicente haec fiunt: utinam hic sit modo
defunctum! uerum nimia illaec licentia
profecto euadet in aliquod magnum malum.
ibo ac requiram fratrem, ut in eum haec euomam.

HEGIO
SENEX

Bono animo fac sis, Sostrata, et istam quod potis
fac consolere. ego Micionem, si apud forumst,
conueniam atque ut res gestast narrabo ordine:
si est, is facturus ut sit officium suom,
faciat: sin aliter de hac re est eius sententia,
respondeat mi, ut quid agam quam primum sciam.

CTESIPHO SYRVS
ADVLESCENS SERVOS

CT. Ain patrem hinc abisse rus? SY. Iam dudum. CT. Dic sodes. SY. Apud uillamst
nunc quom maxume operis aliquid facere credo CT. Vtinam quidem!
quod cum salute eius fiat, ita se defetigarit uelim,
ut triduo hoc perpetuo prorsum e lecto nequeat surgere.
SY Ita fiat, et istoc siqui potis est rectius. CT. Ita: nam hunc diem
misere nimis cupio, ut coepi, perpetuom m laetitia degere.
et illud rus nulla alia causa tam male odi, nisi quia propest: quod si abesset longius,
prius nox oppressisset illi, quam huc reuorti posset iterum.
nunc ubi me illi non uidebit, iam huc recurret. sat scio
rogitabit me, ubi fuerim: ego hoc te toto non uidi die:
quid dicam? SY. Nilne in mentemst? CT. Numquam quicquam. SY. Tanto nequior.
cluens amicus hospes nemost uobis? CT. Sunt: quid postea?
SY. Hisce opera ut data sit. CT. Quae non data sit? non potest fieri. SY. Potest.
CT. Interdius: sed si hic pernocto, causae quid dicam, Syre?
SY. Vah, quam uellem etiam noctu amicis operam mos esset dari!
quin tu otiosus esto: ego illius sensum pulcre calleo.
quom feruit maxume, tam placidum quam ouem reddo CT. Quo modo?
SY. Laudari per te audit lubenter: facio te apud illum deum:
uirtutes narro. CT. Meas? SY. Tuas: homini ilico lacrumae cadunt

quasi puero gaudio. em tibi autem! CT. Quidnam est? SY. Lupus in fabula.
CT. Pater est? SY. Is est ipsus. CT. Syre, quid agimus? SY. Fuge modo intro, ego uidero.
CT. Siquid rogabit, nusquam tu me: audistin? SY. Potin ut desinas?

DEMEA CTESIPHO SYRVS
SENEX ADVLESCENS SERVOS

DE. Ne ego homo sum infelix: fratrem nusquam inuenio gentium:
praeterea autem, dum illum quaero, a uilla mercennarium
uidi: is filium negat esse ruri: nec quid agam scio.
CT. Syre! SY. Quid est? CT. Men quaerit? SY. Verum.
CT. Perii. SY. Quin tu animo bono es.

DE. Quid hoc malum infelicitatis! nequeo satis decernere nisi me credo huic esse natum rei, ferendis miseriis. primus sentio mala nostra: primus rescisco omnia: primus porro obnuntio: aegre solus, siquid fit, fero. SY. Rideo hunc: primum ait se scire: is solus nescit omnia. DE. nunc redeo: si forte frater redierit uiso. CT. Syre, obsecro, uide ne ille huc prorsus se inruat. SY. Etiam taces? ego cauebo. CT. Numquam hercle hodie ego istuc committam tibi: nam me iam in cellam aliquam cum illa concludam: id tutissimumst. --- SY. Age, tamen ego hunc amouebo. DE. Sed eccum sceleratum Syrum. SY. Non hercle hic qui uolt durare quisquam, si sic fit, potest.

scire equidem uolo, quot mihi sint domini: quae haec est miseria! DE. Quid ille gannit? quid uolt? quid ais, bone uir? est frater domi? SY. Quid malum bone uir mihi narras? equidem perii. DE. Quid tibi est? SY. Rogitas? Ctesipho me pugnis miserum et istam psaltriam usque occidit. DE. Hem, quid narras? SY. Em uide ut discidit labrum. DE. Quam ob rem? SY. Me impulsore hanc emptam esse ait. DE. Non tu eum rus hinc modo produxe aibas? SY. Factum: uerum uenit post insaniens: nil pepercit. non puduisse uerberare hominem senem! quem ego modo puerum tantillum inmanibus gestauis meis. DE. Laudo: Ctesipho, patrissas: abi, uirum te iudico. SY. Laudas? ne ille continebit posthac, si sapiet, manus. DE. Fortiter. SY. Perquam, quia miseram mulierem et me seruolum, qui referire non audebam, uicit: hui, perfortiter. DE. Non potuit melius. idem quod ego sensit, te esse huic rei caput. sed estne frater intus? SY. Non est. DE. Vbi illum inueniam cogito. SY. Scio ubi sit, uerum hodie numquam monstrabo. DE. Hem, quid ais? SY. Ita. DE. Dimminuetur tibi quidem iam cerebrum. SY. At nomen nescio illius hominis, sed locum noui ubi sit. DE. Dic ergo locum. SY. Nostin porticum apud macellum hac deorsum? DE. Quid ni nouerim? SY. Praeterito recta platea sursum hanc: ubi eo ueneris,

cliuos deorsum uorsum est: istac praecipitato; postea est ad hanc manum sacellum: ibi angiportum propter est, DE. Quanam? SY. Illi ubi etiam caprificus magna est. DE. Noui. SY. Hac pergito. DE. Id quidem angiportum non est peruium. SY. Verum hercle: uah, censen hominem me esse? erraui: in porticum rursus redi: sane hac multo propius ibis et minor est erratio. scin Cratini huius ditis aedes? DE. Scio. SY. Vbi eas praeterieris, ad sinistram hac recta platea; ubi ad Dianae ueneris, ito ad dextram: prius quam ad portam uenias, apud ipsum lacum est pistrilla, ei exaduorsum fabrica: ibist. DE. Quid ibi facit? SY. Lectulos illi salignis pedibus faciundos dedit. DE. Vbi potetis uos? bene sane. sed cesso ad eum pergere. --- SY. I sane: ego te exercebo hodie, ut dignus es, silicernium. Aeschinus otiose cessat; prandium corrumpitur;

Ctesipho autem in amorest totus. ego iam prospiciam mihi:
nam iam abibo atque unum quidquid, quod quidem erit bellissimum,
carpam et cyathos sorbilans paulatim hunc producam diem.

MICIO HEGIO
SENES DVO

MI. Ego in hac re nil reperio, quam ob rem lauder tanto opere, Hegio.
Meum officium facio: quod peccatum a nobis ortumst corrigo.
nisi si me in illo credidisti esse hominum numero, qui ita putant,
sibi fieri iniuriam ultro, si quam fecere ipsi expostules,
et ultro accusant. id quia a me non est factum, agis gratias?
HE. Ah, minume: numquam te aliter atque es esse animum induxi meum.
sed quaeso, Micio, Vt mecum una eas ad matrem uirginis
atque istaec eadem mihi quae dixti tute dicas mulieri:
suspitionem hanc propter fratrem esse: eius esse illam psaltriam.
nam et illi iam releuabis animum, quae dolore ac miseria
tabescit, et tuom officium fueris functus. sed si aliter putas,
egomet narrabo quae mihi dixti. MI. Immo ego ibo. HE. Bene facis:
omnes, quibus res sunt minus secundae, magis sunt nescio quo modo
suspiciosi: ad contumeliam omnia accipiunt magis:
propter suam inpotentiam se semper credunt ludier.
quapropter te ipsum purgare ipsi coram placabilius est.
MI. Et recte et uerum dicis. HE. Sequere me ergo
hac intro. MI. Maxume.

AESCHINVS
ADVLESCENS

Discrucior animi: hocin mihi mali de inprouiso obici
tantum ut neque quid ego de me faciam nec quid agam certum siet!
membra mihi metu debilia sunt: animus timore oh stipuit: pectori consistere
nil consili quit. quo modo hac me expediam turba? tanta nunc
suspitio de me incidit: uah, neque ea inmerito: Sostrata
credit mihi me psaltriam emisse hanc: id anus mi indicium fecit.
nam ut hinc forte ea ad obstetricem erat missa, ubi eam uidi, ilico
accedo: rogito, Pamphila quid agat, iam partus adsiet
eone obstetricem arcessat. illa exclamat abi, abi iam, Aeschine:
satis diu dedisti uerba, sat adhuc tua nos frustratast fides.
"hem, quid istuc obsecro" inquam "est?" ualeas, habeas illam quae placet.
sensi ilico id illas suspicari: sed me reprehendi tamen,
nequid de fratre garrulae illi dicerem ac fieret palam.
nunc quid faciam? dicam fratris esse hanc? quod minumest opus
usquam eferri. age mitto: fieri potis est ut nequa exeat.
ipsum id metuo ut credant: tot concurrunt ueri similia:

egomet rapui ipse, egomet solui argentum, ad me abductast domum.
haec adeo mea culpa fieri fateor. non me hanc rem patri,

utut erat gesta, indicasse! exorasse ut eam ducerem.
cessatum usque adhuc est: nunc porro, Aeschine, expergiscere!
nunc hoc primumst: ad illas ibo, ut purgem me. accedam ad fores.
perii: horresco semper, ubi pultare hasce occipio miser.
heus heus! Aeschinus sum ego. aperite aliquis actutum ostium.
prodit nescio quis: concedam huc.

MICIO AESCHINVS
SENEA ADVLESCENS

MI. Ita uti dixi, Sostrata,
facite: ego Aeschinum conueniam, ut quo modo acta haec sint sciat.
sed quis ostium hoc pultauit? AE. Pater hercle est, perii. MI. Aeschine,
AE. Quid huic hic negotist? MI. tune has pepulisti fores?
tacet. quor non ludo hunc aliquantisper? melius est,
quandoquidem hoc numquam mi ipse uoluit credere.
nil mihi respondes? AE. Non equidem istas, quod sciam.
MI. Ita? nam mirabar, quid hic negoti esset tibi.
erubuit: salua res est. AE. Die sodes, pater,
o tibi uero quid istic est re;? MI. Nil mihi quidem.
amicus quidam me a foro abduxit modo
huc aduocatum sibi. AE. Quid? MI. Ego dicam tibi.
habitant hic quaedam mulieres pauperulae:
ut opinor eas non nosse te, et certo scio:
neque enim diu huc migrarunt. AE. Quid tum postea?
MI. Virgo est cum matre. AE. Perge. MI. Haec uirgo orbast patre:
hic meus amicus illi generest proximus:
huic leges cogunt nubere hanc. AE. Perii. MI. Quid est?
AE. Nil: recte: perge. MI. Is uenit ut secum auehat:
nam habitat Mileti. AE. Hem, uirginem ut secum auehat?
MI. Sic est. AE. Miletum usque obsecro? MI. Ita. AE. Animo malest.
quid ipsae? quid aiunt? MI. Quid illas censes? nihil enim.
commentast mater esse ex alieno uiro
nescio quo puerum natum: neque eum nominat:
priorem esse illum, non oportere huic dari.
AE. Eho, nonne haec iusta tibi uidentur poscier?
MI. Non. AE. Obsecro non? an illam hinc abducat, pater?
MI. Quid illam ni abducat? AE. Factum a uobis duriter
inmisericorditerque atque etiam, si est, pater,
dicendum magis aperte, inliberaliter.
MI. Quam ob rem? AE. Rogas me? quid illi tandem creditis
fore animi misero, quicum ea consueuit prius
(qui infelix hauscio an illam misere nunc amet),

quom hanc sibi uidebit praesens praesenti eripi
abduci ab oculis? facinus indig, num, pater!

MI. Qua ratione istuc? quis despondit? quis dedit?

quoi quando nupsit? auctor his rebus quis est?

quor duxit alienam? AE. An sedere oportuit
domi uirginem tam grandem, dum cognatus huc
illim ueniret exspectantem? haec, mi pater,
te dicere aequom fuit et id defendere.

MI. Ridiculum: aduorsumne illum causam dicerem,

quoi ueneram aduocatus? sed quid ista, Aeschine

nostra? aut quid nobis cum illis? abeamus. quid est?

quid lacrumas? AE. Pater, obsecro, ausculta. MI. Aeschine, audiui omnia

et scio: nam te amo: quo magis quae agis curae sunt mihi.

AE. Ita uelim me promerentem ames dum uiuas, mi pater,

ut me hoc delictum admisisse in me, id mihi uehementer dolet

et me tui pudet. MI. Credo hercle: nam ingenium noui tuom

liberale; sed uereor ne indiligens nimium sies.

in qua civitate tandem te arbitrare uiuere?

uirginem uitiasti, quam te ius non fuerat tangere.

iam id peccatum primum magnum, magnam, at humanum tamen:

fecere alii saepe item boni. at postquam euenit, cedo

numquid circumspexti? aut numquid tute prospexti tibi,

quid fieret? qua fieret? si te ipsum mihi puduit proloqui,

qua resciscerem? haec dum dubitas, menses abierunt decem.

prodidisti et te ex illam miseram et gnatum, quod quidem in te fuit.

quid? credebas dormienti haec tibi confecturos deos?

et illam sine tua opera in cubiculum iri deductum domum?

nolim ceterarum rerum te socordem eodem modo.

bono animo es, duces uxorem hanc. AE. Hem! MI. Bono, inquam, animo es. AE. Pater

obsecro, num ludis nunc tu me? MI. Ego te? quam ob rem? AE. Nescio:

quia tam misere hoc esse cupio uerum, eo uereor magis.

MI. Abi domum ac deos comprecare, ut uxorem arcessas: abi.

AE. Quid? eam uxorem? MI. Eam. AE. Iam? MI. iam

quantum potis. AE. Di me, pater,

omnes oderint, ni magis te quam oculos nunc ego amo meos.

MI. Quid? quam illam? AE. Aequae. MI. Perbenigne. AE. Quid? ille ubist Milesius?

MI. Periiit, abiit, nauem ascendit; sed quor cessas? AE. Abi, pater,

tu potius deos comprecare: nam tibi eos certo scio,

quo uir melior multo es quam ego, optemperaturos magis.

MI. Ego eo intro, ut quae opus sunt parentur: tu fac ut dixi, si sapis.---

AE. Quid hoc est negoti? hoc est patrem esse aut hoc est filium esse?

si frater aut sodalis esset, qui magis morem gereret?

hic non amandus? hicine non gestandus in sinust? hem:

itaque adeo magnam mi inicit sua commoditate curam,

ne imprudens faciam forte quod nolit; sciens cauabo.

sed cesso ire intro, ne morae meis nuptiis egomet sim?

SENEX

Defessus sum ambulando: ut, Syre, te cum tua
monstratione magnus perdat Iuppiter!
perreptauī usque omne oppidum: ad portam, ad lacum,
quo non? neque illi ulla fabrica erat nec fratrem homo
uidisse se aibat quisquam. nunc uero domi
certum obsidere est usque donec redierit.

MICIO DEMEA SENES DVO

MI. Ibo, illis dicam nullam esse in nobis moram
DE. Sed eccum ipsum. te iam dudum quaero, Micio.
MI. Quidnam? DE. Fero alia flagitia ad te ingentia
boni illius adulescentis. MI. Ecce autem DE. Noua
capitalia. MI. Ohe iam! DE. Nescis qui uir sit. MI. Scio.
DE. O stulte, tu de psaltria me somnias
agere: hoc peccatum in uirginemst ciuem. MI. Scio.
DE. Eho, scis et patere? MI. Quid ni patiar? DE. Dic mihi,
non clamas? non insanis? MI. Non. DE. Malim quidem.
puer natust. MI. Di bene uortant! DE. Virgo nihil habet.
MI. Audiui. DE. Et ducenda indotatast. MI. Scilicet.
DE. Quid nunc futurumst? MI. Id enim quod res ipsa fert:
illinc huc transferetur uirgo. DE. O Iuppiter,
istocin pacto oportet? MI. Quid faciam amplius?
DE. Quid facias? si non eapse re tibi istuc dolet,
simulare certe. est hominis. MI. Quin iam uirginem
despondi, res compositast, fiunt nuptiae,
dempsi metum omnem: haec magis sunt hominis. DE. Ceterum
placet tibi factum, Micio? MI. Non, si queam
mutare. nunc quom non queo, aequo animo fero.
ita uitast hominum, quasi quom ludas tesseris:
si illud quod maxume opus est iactu non cadit,
illud quod cecidit forte, id arte ut corrigas.
DE. Corrector! nempe tua arte uiginti minae
pro psaltria periere: quae quantum potest
aliquo abiciundast, si non pretio, gratiis.
eque est neque illam sane studeo uendere.
DE. Quid igitur facies? MI. Domi erit. DE. Pro diuom fidem,
meretrix et mater familias una in domo?
MI. Quor non? DE. Sanum te credis esse? MI. Equidem arbitror.
DE. Ita me di ament, ut tuam ego uideo ineptiam,
facturum credo, ut habeas quicum cantites.
MI. Quor non? DE. Et noua nupta eadem haec discet. MI. Scilicet.
DE. Tu inter eas restim ductans saltabis. MI. Probe.

DE. Probe? MI. Et tu nobiscum una, si opus sit. DE. Ei mihi!
non te haec pudet? MI. Iam uero omitte, Demea,
tuam istanc iracundiam atque ita uti decet
hilarum ac lubentem fac te gnati in nuptiis.
ego hos conuenio: post huc redeo.---DE. O Iuppiter,
hancin uitam! hoscin mores! hanc dementiam!
uxor sine dote ueniet, intus psaltriat,
domus sumptuosa, adulescens luxu perditus,
senex delirans. ipsa si cupiat Salus,
seruare prorsus non potest hanc familiam.

SYRVS DEMEA
SERVOS SENEX

SY. Edepol, Syrisce, te curasti molliter
lauteque munus administrasti tuom.
abi. sed postquam intus sum omnium rerum satur,
prodambulare hic lubitumst. DE. Illud sis uide:
exemplum disciplinae eccum. SY. Ecce autem hic adest
senex noster. quid fit? quid tu es tristis? DE. Oh, scelus!
SY. Ohe iam: tu uerba fundes hic sapientia?
DE. Tu si meus esses.. SY. Dis quidem esses, Demea,
ac tuam rem constabilisses. DE. Exemplo omnibus
curarem ut esses. SY. Quam ob rem? quid feci? DE. Rogas?
in ipsa turba atque in peccato maxumo,
quod uix sedatum satis est, potasti, scelus,
quasi re bene gesta. SY. Sane nollem huc exitum.

DROMO DEMEA SYRVS
PVER SENEX SERVOS

DR. Heus Syre, rogat te Ctesipho ut redeas. SY. Abi.---
DE. Quid Ctesiphonem hic narrat? SY. Nil. DE. Eho, carnufex,
est Ctesipho intus? SY. Non est. DE. Quor hic nominat?
SY. Est alius quidam, parasitaster paululus:
nostin? DE. Iam scibo. SY. Quid agis? quo abis? DE. Mitte me.
SY. Noli inquam. DE. Non manum abstines, mastigia?
an tibi iam mauis cerebrum dispergam hic?---SY. Abit.
edepol comissatorem haud sane commodum,
praesertim Ctesiphoni! quid ego nunc agam?
nisi, dum hae silesunt turbae, interea in angulum
aliquo abeam atque edormiscam hoc uilli. sic agam.

MICIO DEMEA

SENES DVO

MI. Parata a nobis sunt, ita ut dixi, Sostrata:
ubi uis.. quisnam a me pepulit tam grauiter fores?
DE. Ei mihi, quid faciam? quid agam? quid clamem aut querar?
o caelum, o terra, o maria Neptuni! MI. Em tibi,
resciuit omnem rem: id nunc clamat. scilicet,
paratae lites: succurrendumst. DE. Eccum adest
communis corruptela nostrum liberum.
MI. Tandem reprime iracundiam atque ad te redi.
DE. Repressi, redii, mitto maledicta omnia:
rem ipsam putemus. dictum hoc inter nos fuit
(ex te adeost ortum), ne tu curares meum
neue ego tuom? responde, factumst? MI. Non nego.
DE. Quor nunc apud te potat? quor recipis meum?
quor emis amicam, Micio? numqui minus
mihi idem ius tecum ipse aequomst quod mecumst tibi?
quando ego tuom non curo, ne cura meum.
MI. Non aequom dicis. DE. Non? MI. Nam uetus uerbum hoc quidemst,
communia esse amicorum inter se omnia.
DE. Facete: nunc demum istaec nata oratiost.
MI. Ausculta paucis, nisi molestumst, Demea.
principio, si id te mordet, sumptus filii
quos faciunt, quaeso hoc facito tecum cogites:
tu illos duo olim pro re tollebas tua
quod satis putabas tua bona ambobus fore,
et me tum uxorem credidisti scilicet
ducturum: eandem illam rationem antiquam optine:
conserua, parce, quaere, fac quam plurimum
illis relinuas, gloriam tu istanc tibi.
mea, quae praeter spem euenere, utantur sine.
de summa nil decedet: quod hinc accesserit,
id de lucro putato esse omne. haec si uoles
in animo uere cogitare, Demea,
et mihi et tibi et illis dempseris molestiam.
DE. Mitto rem: consuetudinem ipsorum.. MI. Mane:
scio: istuc ibam. multa in homine, Demea,
signa insunt, quibus ex coniectura facile fit,
duo quom idem faciunt, saepe ut possis dicere
'hoc licet inpune facere huic, illi non licet' ,
non quo dissimilis res sit, sed quo is qui facit.
quae ego inesse in illis uideo, ut confidam fore
ita ut uolumus. uideo sapere, intellegere, in loco
uereri, inter se amare. siris liberum
ingenium atque animum: quo uis illos tu die
redducas. at enim metuas, ne ab re sint tamen
omissiores paulo. o noster Demea
ad omnia alia aetate sapimus rectius;

solum unum hoc uiti senectus adfert hominibus:
attentiores sumus ad rem omnes, quam sat est:
quod illos sat aetas acuet. DE. Ne nimium modo
bonae tuae istae nos rationes, Micio,
et tuos iste animus aequos subuertat! MI. Tace:
non fiet. mitte iam istaec: da te hodie mihi:
exporge frontem. DE. Scilicet ita tempus fert,
faciundumst. ceterum ego rus cras cum filio
cum primo luci ibo hinc. MI. De nocte, censeo:
hodie modo hilarum fac te. DE. Et istam psaltriam
una illuc mecum hinc abstraham. MI. Pugnaueris
eo pacto prorsum illi adligaris filium.
modo facito ut illam serues. DE. Ego istuc uidero:
atque ibi fauillae plena, fumi ac pollinis
coquendo sit faxo et molendo; praeterhac
meridie ipso faciam ut stipulam conligat;
tam excoctam reddam atque atram quam carbost. MI. Placet:
nunc mihi uidere sapere. atque equidem filium
tum etiam si nolit cogam ut. cum illa una cubet.
DE. Derides? fortunatus, qui isto animo sies.
ego sentio.. MI. Ah, pergisne? DE. Iam iam desino.
MI. I ergo intro, et quoi rei est, ei rei hunc sumamus diem.

DEMEA
SENECA

Numquam ita quisquam bene subducta ratione ad uitam fuit,
quin res aetas usus semper aliquid adportet noui,
aliquid moneat: ut illa quae te scisse credas nescias,
et quae tibi putaris primat in experiundo ut repudies.
quod nunc mi euenit: nam ego uitam duram, quam uixi usque adhuc,
prope iam excurso spatio omitto. id quam ob rem? re eapse repperi
facilitate nihil esse homini melius neque clementia.
id esse uerum ex me atque ex fratre quouiuis facilest noscere.
suam ille semper egit uitam in otio, in conuiuuiis,
clemens, placidus, nulli laedere os, adridere omnibus:
sibi uixit, sibi sumptum fecit: omnes bene dicunt, amant.
ego ille agrestis saeuos tristis parcus truculentus tenax
dixi uxorem: quam ibi miseriam uidi! nati filii:
alia cura heia autem, dum studeo illis ut quam plurimum
facerem, contriui in quaerundo uitam atque aetatem meam:
nunc exacta aetate hoc fructi pro labore ab eis fero,
odium; ille alter sine labore patria potitur commoda.
illum amant, me fugitant; illi credunt consilia omnia,
illum diligunt, apud illum sunt ambo, ego desertus sum;
illum ut uiuat optant, meam autem mortem exspectant scilicet.
ita eos meo labore eductos maximo hic fecit suos

paulo sumptu: ego miseriam omnem capio, hic potitur gaudia.
age age nunc porro experiamur contra ecquid ego possiem
blande dicere aut benigne facere, quando hoc prouocat.
ego quoque a meis me amari et magni pendi postulo.
si id fit dando atque obsequendo, non posteriores feram.
derit? id mea minime re fert, qui sum natu maxumus.

SYRVS DEMEA
SERVOS SENEX

SY. Heus Demea, rogat pater ne abeas longius.
DE. Quis homo? o Syre noster, salue: quid fit? quid agitur?
SY. Recte. DE. Optumest: iam nunc haec tria primum addidi
praeter naturam: ` o noster, quid fit? quid agitur?'
seruom haud inliberalem praebes te, et tibi
iubens bene faxim. SY. Gratiam habeo. DE. Atqui, Syre,
hoc uerumst, et re eapse experiere propediem.

GETA DEMEA
SERVOS SENEX

GE. Era, ego huc ad hos prouiso, quam mox uirginem
arcessant. sed eccum Demeam. saluos sies.
DE. O---qui uocare? GE. Geta. DE. Geta, hominem maxumi
preti te esse hodie iudicauit animo meo:
nam is mihi profectost seruos spectatus satis,
quod dominus curaest, ita uti tibi sensi, Geta,
et tibi ob eam rem, siquid usus uenerit,
lubens bene faxim. meditor esse adfabilis,
et bene procedit. GE. Bonus es, quom haec existumas.
DE. Paulatim plebem primulum facio meam.

AESCHINUS DEMEA SYRVS GETA
ADVLESCENS SENEX SERVI DVO

AE. Occidunt mequidem, dum nimis sanctas nuptias
student facere: in adparando consumunt diem.
DE. Quid agitur, Aeschine? AE. Ehem, pater mi, tu hic eras?
DE. Tuos hercle uero et animo et natura pater
qui te amat plus quam hosce oculos. sed quor non domum
uxorem arcessis? AE. Cupio; uerum hoc mihi moraest:
tibicina et hymenaeum qui cantent. DE. Eho,
uin tu huic seni auscultare? AE. Quid? DE. Missa haec face

hymenaeum turbam lampadas tibicinas,
atque hanc in horto maceriam iube dirui
quantum potest: hac transfer, unam fac domum:
transduc et matrem et familiam omnem ad nos. AE. Placet,
pater lepidissime. DE. Euge, iam lepidus uocor.
fratri aedes fient peruiuae, turbam domum
adducet, sumptu amittet multa: quid mea?
ego lepidus in eo gratiam. iube nunciam
dinumeret ille Babylo uiginti minas.
Syre, cessas ire ac facere? SY. Quid eoo? DE. Dirue.
tu illas abi ac transduce. --- GE. Di tibi, Demea,
bene faciant, quom te uideo nostrae familiae
tam ex animo factum uelle. DE. Dignos arbitror.

quid tu ais? AE. Sic opinor. DE. Multo rectiust
quam illam puerperam huc nunc duci per uiam
aegrotam. AE. Nil enim uidi melius, mi pater.
DE. Sic soleo. sed eccum Micio egreditur foras.

MICIO DEMEA AESCHINVS
SENES DVO ADVLESCENS

MI. Iubet frater? ubi is est? tun iubes hoc, Demea?
DE. Ego uero iubeo et hac re et aliis omnibus
quam maxime unam facere nos hanc familiam,
colere adiuuare adiungere. AE. Ita quaeso, pater.
MI. Haud aliter censeo. DE. Immo hercle ita nobis decet:
primum huius uxori est mater. MI. Est. quid postea?
DE. Proba et modesta. MI. Ita; aiunt. DE. Natu grandior.
MI. Scio. DE. Parere iam diu haec per annos non potest:
nec qui eam respiciat quisquam est: solast. MI. Quam hic rem agit?
D:E. Hanc te aequomst ducere, et te operam ut fiat dare.
MI. Me ducere autem? DE. Te. MI. Me? DE. Te inquam. MI. Ineptis. DE. Si tu sis homo,
hic faciat. AE. Mi pater! MI. Quid tu autem huic, asine, auscultas? DE. Nihil agis:
fieri aliter non potest. MI. Deliras. AE. Sine te exorem, mi pater.
MI. Insanis: aufer te. DE. Age, da ueniam filio. MI. Satin sanus es?
ego nouos maritus anno demum quinto et sexagensumo
fiam atque anum decrepitam ducam? idne estis auctores mihi?
AE. Fac: promisi ego illis. MI. Promisti autem? de te largitor, puer.
DE. Age, quid siquid te maius oret? MI. Quasi non hoc sit maximum.
DE. Da ueniam. AE. Ne grauare. DE. Fac, promitte. MI. Non omittitis?
AE. Non, nisi te exorem. MI. Vis est haec quidem. Age prolixo, Micio.
MI. Etsi hoc mihi prauom ineptum absurdum atque alienum a uita mea
uidetur, si uos tanto opere istuc uoltis, fiat. AE. Bene facis.
DE. Merito te amo. uerum quid ego dicam, hoc quom confit quod uolo?
MI. Quid? numquid restat? DE. Hegio cognatus his est proximus,

adfinis nobis, pauper: bene nos aliquid facere illi decet.
MI. Quid facere? DE. Agelli est hic sub urbe paulum quod locitas foras:
huic demus qui fruatur. MI. Paulum id autemst? DE. Si multumst, tamen
faciundumst: pro patre huic est, bonus est, noster est, recte datur.
postremo nunc meum illud uerbum facio, quod tu, Micio,
bene et sapienter dixti dudum: ` utium commune omniumst,
quod nimium ad rem in senecta attenti sumus' . hunc maculam nos decet
efugere: et dictumst uere et re eapse fieri oportet. AE. Mi pater!
MI. Quid istic? ager dabitur Hegioni, quandoquidem hic uolt. AE. Gaudeo.
DE. Nunc tu mihi es germanus frater pariter animo et corpore.
suo sibi gladio hunc iugulo.

SYRVS DEMEA MICIO AESCHINVS
SERVOS SENES DVO ADULESCENS

SY. Factumst quod iussisti, Demea.
DE. Frugi homo' s. ego edepol hodie mea quidem sententia
iudico Syrum fieri esse aequom liberum. MI. Istunc liberum?
quodnam ob factum? DE. Multa. SY. o noster Demea, edepol uir bonus:
ego istos uobis usque a pueris curauī ambos sedulo;
docui, monui, bene praecepi semper quae potui omnia.
DE. Res apparet: et quidem porro haec, opsonare cum fide,
scortum adducere, adparare de die conuiuium:
non mediocris hominis haec sunt officia. SY. O lepidum caput!
DE. Postremo hodie in psaltria ista emunda hic adiutor fuit,
hic curauit: prodesse aequomst. alii meliores erunt.
denique hic uolt fieri. MI. Vin tu hoc fieri? AE. Cupio. MI. Si quidem
tu uis: Syre, eho accede huc ad me: liber esto. SY. Bene facis;
omnibus gratiam habeo, et seorsum tibi praeterea, Demea.
DE. Gaudeo. AE. Et ego. SY. Credo: utinam hoc perpetuom fiat gaudium,
Phrygiam ut uxorem meam una mecum uideam liberam!
DE. Optumam istam mulierem. SY. Et quidem tuo nepoti huius filio
hodie prima mammam dedit haec. DE. Hercle uero serio,
siquidem prima dedit, hau dubiumst quin emitti aequom siet.
MI. Ob eam rem? DE. Ob eam: postremo a me argentum quantist sumito.
SY. Di tibi, Demea, omnia omnes semper optata offerant!
MI. Syre, processisti hodie pulcre. DE. Siquidem porro, Micio,
hi tuom officium facies, atque huic aliquid paulum prae manu
dederis, unde utatur: reddet tibi cito. MI. Istoc uilius.
AE. Frugi homost. SY. Reddam hercle, da modo. AE. Age, pater! MI. Post consulam.
DE. Faciet. SY. O uir optume! AE. O pater mi festiuissime!
MI. Quid istuc? quae res tam repente mores mutauit tuos
quod prolubium? quae istaec subitast largitas? DE. Dicam tibi:
ut id ostenderem, quod te isti facilem et festiuom putant,
id non fieri ex uera uita neque adeo ex aequo et bono,
sed ex adsentando indulgendo et largiendo, Micio.
nunc adeo si ob eam rem uobis mea uita inuisa, Aeschine, est,

quia non iusta iniusta prorsus omnia omnino obsequor,
missam facio: ecfundite, emite, facite quod uobis lubet.
sed si id uoltis potius, quae uos propter adulescentiam
minus uidetis, magis inpense cupitis, consulitis parum,
haec reprehendere et corrigere quem, obsecundare in loco:
ecce me qui id faciam uobis. AE. Tibi, pater, permittimus:
plus scis quod opus factost. sed de fratre quid fiet? DE. Sino:
habeat; in istac finem faciat. MI. Istuc recte. CANTOR. Plaudite.